

Wieloletni i profesor
meliorant Professorów
i Delicje miedzi

PRZEWODNICZĄCA
Rady Dyscypliny Naukowej

7.05.2020a

Prof. dr hab. Ewa Gronowska

Poznań, dnia 20 kwietnia 2020 roku

Prof. dr hab. Robert Zawlocki

Katedra Prawa Karnego

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr. Mateusza Wiśniewskiego

pod tytułem:

„Warunkowe zawieszenie wykonania kary

pozbawienia wolności w polskim prawie karnym”

Uchwałą Rady Dyscypliny Naukowej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu z dnia 10 marca 2020 r. zostałem wyznaczony na recenzenta rozprawy doktorskiej mgr Mateusza Adama Wiśniewskiego, zatytułowanej: „Warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności w polskim prawie karnym”.

Kompletna dokumentacja w tej sprawie została mi prawidłowo dostarczona dnia 31 marca 2020 r.

Zgodnie z przepisem art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r., poz. 1789 – tekst jednolity, z późniejszymi zmianami), rozprawa doktorska powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Wobec powyższego, recenzowana rozprawa doktorska zostanie poniżej oceniana w nawiązaniu do ww. kryteriów, w kontekście dyscypliny naukowej *prawo*, w szczególności

prawo karne.

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska mgr. Mateusza Wiśniewskiego została przygotowana w roku 2020 pod kierunkiem naukowym prof. UMK dr. hab. Jerzego Lachowskiego, w Katedrze Prawa Karnego, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Rozprawa liczy łącznie 340 stron i składa się z następujących części: Wstępu, Rozdziału I (*Geneza oraz modele zawieszenia wykonania kary*), Rozdziału II (*Rozwój instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary w polskim prawie karnym*), Rozdziału III (*Przesłanki warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności*), Rozdziału IV (*Treść warunkowego zawieszenia wykonania kary*), Rozdziału V (*Skutki przebiegu okresu próby*) *Zakończenia* oraz *Bibliografii*.

Magister Mateusz Wiśniewski nie sformułował wprost hipotezy badawczej. Autor wskazał jedynie we Wstępie, że „celem pracy jest dogmatyczna analiza regulacji warunkowego zawieszania wykonania kary ze szczególnym uwzględnieniem zmian, które weszły w życie 1 lipca 2015 r.” i „z uwagi na doniosłość powyżej wskazanej ustawy nowelizującej należy udzielić odpowiedzi na pytanie czy cele, które ma osiągnąć zmiana regulacji dotyczących warunkowego zawieszenia wykonania kary zostały zrealizowane w sposób optymalny” oraz że „ambicją autora niniejszego opracowania była chęć kompleksowego przedstawienia zagadnień związanych z warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności. Rezultatem przeprowadzonej analizy będą postulaty *de lege ferenda* eliminujące dostrzeżone uchybienia”.

Autor wskazuje, że dominującą w pracy metodą badawczą jest metoda prawno-dogmatyczna, uzupełniona metodami: historyczną oraz prawno-porównawczą – w odpowiednim, niezbędnym dla analizy poszczególnych zagadnień, zakresie. Dobór powyższych metod badawczych nie budzi zastrzeżeń.

W rozdziale pierwszym (*Geneza oraz modele zawieszenia wykonania kary*) omówiono genezę, modele oraz cele warunkowego zawieszenia wykonania kary, przy czym szczególną uwagę przywiązano do kształtu regulacji obowiązujących w innych państwach, w których funkcjonują różne modele poddania sprawcy próbie. Analizie poddano systemy anglo-amerykański, francusko-belgijski oraz norwesko-duńsko-holenderski, a w ich ramach rozwiązania amerykańskie, angielskie, francuskie, niemieckie oraz norweskie.

Rozdział drugi (*Rozwój instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary w polskim prawie karnym*) zawiera rozważania w przedmiocie ewolucji kształtu regulacji dotyczących warunkowego zawieszenia wykonania kary w polskim prawie karnym. Przedstawiono w nim tytułową instytucję na gruncie Kodeksu karnego z 1932 oraz 1969 roku, a nadto kształt warunkowego zawieszenia wykonania kary w obowiązującym Kodeksie karnym – w zakresie, w jakim przepisy regulujące przedmiotowy środek probacyjny ulegały zmianom i poddane zostały kontroli Trybunału Konstytucyjnego.

Trzeci rozdział (*Przesłanki warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności*) stanowi najobszerniejszą część rozważań. Został poświęcony dogmatycznej analizie kształtu przesłanek umożliwiających podjęcie decyzji o zastosowaniu wobec sprawcy warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności. Autor wskazuje przesłanki formalne (wymierzenie kary pozbawienia wolności do roku i brak skazania na karę pozbawienia wolności w chwili popełnienia przestępstwa) oraz materialne (pozytywna prognoza i okoliczności uwzględniane przy zawieszeniu wykonania kary), następnie omawia ograniczenia podmiotowe i stosowanie ogólnych dyrektyw sądowego wymiaru kary przy warunkowym zawieszeniu wykonania kary pozbawienia wolności oraz przesłanki szczególne. W ramach ostatniego zagadnienia analizuje art. 60 KK, zawieszenie wykonania kary łącznej (art. 89 KK), warunkowe zawieszenie wykonania kary aresztu wojskowego oraz ogólne uwagi co do warunkowego zawieszenia wykonania kary w prawie karnym skarbowym. W tej części pracy omówiono również założenia oraz skutki, jakie spowodowało wejście w życie ustawy z dnia 20 lutego 2015 roku o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw.

Rozdział czwarty zatytułowany: *Treść warunkowego zawieszenia wykonania kary* dotyczy problematyki rozstrzygnięć uzupełniających orzeczenie skazujące na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Należą do nich okres próby, dozór kuratora, obowiązki probacyjne oraz akcesoryjna kara grzywny.

W ostatnim, piątym rozdziale, pt. *Skutki przebiegu okresu próby* Autor przedstawia konsekwencje pozytywnego przebiegu okresu próby oraz możliwe reakcje sądu wykonawczego na zdarzenia uzasadniające odwołanie probacji – obligatoryjne i fakultatywne zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności, odstąpienie od zarządzenia wykonania kary oraz jego skutki. W odrębnym punkcie prezentuje on wybrane zagadnienia procesowe związane z zarządzeniem wykonania kary pozbawienia wolności, takie jak właściwość sądu, posiedzenie i rozstrzygnięcie w przedmiocie zarządzenia wykonania kary, jak również

zaskarżalność tegoż postanowienia.

Zakończenie zawiera siedem postulatów *de lege ferenda*. Pierwszy z nich dotyczy rezygnacji z równego traktowania sprawców przestępstw umyślnych i nieumyślnych (w zakresie przesłanki formalnej wymiaru kary). Drugi i trzeci postulują zmiany treści przepisu art. 69 § 3 KK (niestosowanie warunkowego zawieszenia wykonania kary do sprawcy określonego w art. 65 KK) oraz wykorzystanie nowych technologii, tj. dozoru zbliżeniowego podczas wykonywania orzeczenia. Autor proponuje również wyeliminowanie konieczności orzekania przynajmniej jednego obowiązku probacyjnego lub środka karnego i wydłużenie do roku okresu, w jakim może nastąpić zarządzenie wykonania kary warunkowo zawieszanej. Zwraca nadto uwagę na konieczność uwzględniania w praktyce orzeczniczej możliwości zarządzenia wykonania kary w sytuacji wydania prawomocnego wyroku za przestępczą działalność sprawcy w okresie próby. Ostatni wniosek dotyczy niezasadności uchylecia art. 152 KKW.

Problematyka badawcza podjęta przez Kandydata jest interesująca teoretycznie i użyteczna praktycznie w stopniu w pełni uzasadniającym podjęcie jej w ramach rozprawy doktorskiej. Jakkolwiek tytułowe zagadnienie jest już przedmiotem wielu różnych opracowań w rodzimej nauce prawa karnego (w tym głównie w ośrodku toruńskim), to jednak jest ono wciąż bardzo ważne i nader aktualne, zwłaszcza w kontekście reformy tytułowej instytucji prawa karnego, przeprowadzonej w roku 2015. Można wobec tego sformułować wniosek, że rozprawa wypełnia istotną lukę w doktrynie prawa karnego w omawianym zakresie.

Jak już wskazano powyżej, Kandydat nie sformułował wprost hipotezy badawczej, określając cel swoich badań jako potrzebę merytorycznej weryfikacji nowych rozwiązań dotyczących warunkowego zawieszenia kary pozbawienia wolności, wprowadzonych w roku 2015. Analizę poprowadzono w sposób krytyczny, przez co można uznać, że domyślną hipotezą było generalne stwierdzenie, że nowy (zmieniony) model warunkowego zawieszenia kary pozbawienia wolności nie jest prawidłowy (w pełni funkcjonalny) i wymaga gruntownej korekty. Treść wniosków sformułowanych na końcu pracy potwierdzałoby taką właśnie hipotezę.

Wnioski sformułowane w *Zakończeniu* rozprawy znajdują pełne oparcie w przeprowadzonej analizie i mają one charakter spostrzeżeń w pełni samodzielnych, merytorycznych i istotnych. Na tej podstawie należy uznać, że Kandydat poddał tytułową

problematykę badawczą rzeczowej i twórczej analizie. Dodać należy, że wnioski te mają charakter zasadniczo krytyczny wobec obowiązujących rozwiązań. Ich treść sprawia, że projekt badawczy przeprowadzony przez Autora ostatecznie uznać należy za naukowo udany w stopniu wysoce satysfakcjonującym. Najważniejszym spostrzeżeniem jest jednak stwierdzenie, że wskazane przez Kandydata na końcu rozprawy wnioski *de lege ferenda* są w pełni trafne i uzasadnione. Ich treść, charakter i waga pozwalają uznać, że powinny one być uwzględnione przez prawodawcę bez zbędnej zwłoki. Istotnie bowiem poprawiłyby funkcjonalność omawianej instytucji, a z uwagi na jej szczególne znaczenie dla polityki kryminalnej – funkcjonalność prawa karnego i wymiaru sprawiedliwości w Polsce. Na podstawie bardzo interesującej analizy Kandydat doszedł do tyleż trafnego, co niepokojącego wniosku, że jakkolwiek ustawodawca zdołał osiągnąć główny cel reformy z 2015 r., to jednak wywołał inne nowe negatywne zjawiska, które sprawiają, że trudno ową reformę ocenić pozytywnie. Mowa tymczasem o jednej z podstawowych instytucji prawa karnego.

Autor zastosował w swojej analizie metodę badawczą o charakterze dogmatyczno-teoretycznym, co jest w pełni uzasadnione celem i przedmiotem przeprowadzonych przez niego badań. Należy przy tym podkreślić, że uzupełniająco zastosował on umiejętnie również perspektywę kryminologiczną (obraz statystyczny) oraz polityczno-kryminalną, co było w pełni uzasadnione, a przy tym użyteczne dla badań, ponieważ pozwoliło Autorowi na pełne osiągnięcie celu badawczego, jakim była krytyczna weryfikacja obecnej instytucji warunkowego zawieszenia wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności. Ważne jest też odnotowanie, że w swojej analizie Autor nie ograniczał się wyłącznie do przepisów prawa karnego materialnego, lecz szeroko rozumianego prawa karnego. Ujmował on je przy tym również dynamicznie (funkcjonalnie), a nie tylko statycznie (treściowo), co znacznie podnosi teoretyczny i praktyczny wymiar jego badań.

W swojej pracy Kandydat właściwie zgromadził i umiejętnie wykorzystał właściwie wszystkie odstępne i użyteczne źródła naukowe tak z doktryny, jak i z orzecznictwa prawa karnego. Należą do nich również źródła obcojęzyczne, co zasługuje na uznanie, tym bardziej, że zostały dobrane i wykorzystane nie symbolicznie, lecz z dużym pożytkiem dla prowadzonej analizy.

Przyjęty tytuł rozprawy w pełni odpowiada jej treści. Struktura pracy (treść i kolejność poszczególnych rozważań tematycznych) analizy zasadniczo zasługuje na pozytywną ocenę. Układ tematyczny rozważań jest niewątpliwie przemyślany i adekwatny z perspektywy

założonych celów badawczych.

Pod względem redakcyjnym praca jest przygotowana bardzo starannie, a nawet zasługuje w tym względzie na wyróżnienie. W spisie źródeł brakuje jednak wykazu orzeczeń, jakie Autor przywołuje w pracy.

Warstwa językowa rozprawy i stosowanie terminologii właściwej prawu karnemu nie budzi żadnych zastrzeżeń, Autor bardzo klarownie i w sposób zdyscyplinowany prowadzi swój wywód naukowy. Poza nielicznymi potknięciami językowymi lub interpunkcyjnymi (przykładowo na stronach: 34, 166, 217 i 330), podkreślenia wymaga, że pod względem ortograficznym i stylistycznym praca została napisana niezwykle starannie. Również przypisy zostały zredagowane w taki sam sposób.

Pod względem merytorycznym oraz formalnym warsztat badawczy Kandydata zasługuje na wysokie uznanie. Trudno w tym zakresie wskazać na jakiegokolwiek istotne uchybienie, z wyjątkiem braku wyraźnego sformułowania hipotezy badawczej.

W ramach bardziej szczegółowej oceny merytorycznej rozprawy należy wskazać, że Kandydat wyraźnie przyjmuje perspektywę badań bliską sprawcy (oskarżonemu/skazanemu) oraz jego obrońcy. Okoliczność ta jednak jedynie wzbogaca merytorycznie treść rozprawy. Pozawala ona bowiem w sposób odpowiednio pogłębiony i krytyczny zidentyfikować i rozwiązać wszystkie najważniejsze problemy tytułowego zagadnienia. Należy przy tym podkreślić, że perspektywa ta została użyta w sposób rzetelny i merytoryczny, a ponadto nie nosi ona cechy tendencyjnych i jednostronnych wywodów.

Zasługuje na wysoką ocenę merytoryczny pogłębiony (wręcz analityczny) poziom analizy dogmatycznej kolejnych instytucji i przepisów. Narracja prowadzona przez Kandydata jest odpowiednio uporządkowana i nader interesująca. Znamionuje ona dojrzałego badawcza i doświadczonego już prawnika, posiadającego znaczną wiedzę o prawie karnym oraz mocno rozwiniętą umiejętność prowadzenia pogłębionego wyvodu prawniczego. Jest to zapewne w znacznej mierze wynikiem prowadzonej przez niego praktyki prawniczej. Kandydat w bardzo umiejętny sposób korzysta z judykatów oraz posługuje się przykładami deliktów w Części szczególnej Kodeksu karnego.

Wywody Autora niemal w pełni zasługują na aprobatę, co jest ważne o tyle, że – jak już wspomniano – prowadzi on analizę krytyczną obecnych rozwiązań ustawowych. Oznacza to,

że jego argumentacja jest w pełni racjonalna i oparta na rzeczowych argumentach merytorycznych. Jego krytyka obejmuje również aktualne poglądy doktryny (w tym również wyrażane przez Autora niniejszej recenzji), w tym między innymi do tej pory zasadniczo nie kwestionowane. Czasami z mgr. Mateuszem Wiśniewskim można się w tym względzie nie zgadzać, jednakże trzeba przyznać, że zawsze jego wątpliwości są uzasadnione.

Praca jest bogata różnymi szczegółowymi wywodami oraz wnioskami. Autor bardzo umiejętnie formułuje i rozwiązuje wszystkie ważne problemy badawcze. Dlatego razi nieco fakt, że w Zakończeniu zebrano tylko kilka generalnych wniosków i to tylko o charakterze postulatów *de lege ferenda*, gdy tymczasem w całej pracy można wskazać na wręcz kilkadziesiąt różnorodnych cennych wniosków tak *de lege lata* jak i *de lege ferenda*.

Docenić ponadto należy poprzedzenie właściwej analizy tytułowej instytucji rozważaniami o charakterze historyczno-prawnym oraz prawnoporównawczym. Wynika z nich, że Autor żywo interesuje się tytułowym zagadnieniem i posiada na jego temat aktualną wiedzę nie tylko w zakresie rodzimych rozwiązań, lecz również regulacji państw obcych.

Lektura rozprawy nieodparcie nasuwa refleksję, że Autor posiadał merytoryczną kompetencję do zaproponowania własnego optymalnego modelu ustawowej regulacji warunkowego zawieszenia kary pozbawienia wolności, ze wskazaniem konkretnych, szczegółowych i pełnych rozwiązań normatywnych. Pozostaje żałować, że ostatecznie nie pokusił się on o zaproponowanie takiego modelu.

Ogólny odbiór merytoryczny rozprawy jest bardzo dobry. Jego podstawą jest fakt, że jej walory związane są z kwestiami naukowo najistotniejszymi.

Do największych **zalet** recenzowanej rozprawy należy zaliczyć:

- 1) podjęcie ważnej teoretycznie i praktycznie tematyki badawczej,
- 2) wysoki merytoryczny poziom prowadzonej analizy,
- 3) uzasadnione sformułowanie ciekawych i ważnych wniosków badawczych,
- 4) wykorzystanie bardzo dobrego warsztatu badawczego.

Do największych **mankamentów** recenzowanej rozprawy należy zaliczyć:

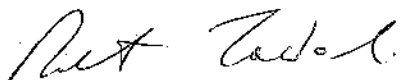
- 1) brak sformułowanej wprost na początku rozprawy hipotezy badawczej,
- 2) zbyt ubogie – w kontekście treści całości rozważań - wnioski sformułowane na końcu rozprawy.

W podsumowaniu, po rozważaniu wszystkich powyższych uwag, ostatecznie stwierdzam,

że recenzowana rozprawa doktorska to praca naukowo niewątpliwie udana, a jej Autor bezspornie wykazał się zdolnością do prowadzenia pracy naukowej na poziomie odpowiednim dla doktora nauk prawnych. W szczególności należy uznać, że wskazane powyżej zalety znacznie przewyższają zgłoszone mankamenty.

W konkluzji należy stwierdzić, że rozprawa doktorska mgr. Mateusza Adama Wiśniewskiego, pt.: „Warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności w polskim prawie karnym”, stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje Jego ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie naukowej *prawo*, a w szczególności *prawo karne*, jak również wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia przez Niego pracy naukowej.

Dodać należy, że wymagane przesłanki Kandydat spełnia z nawiązką.

Prof. dr hab. Robert Zawłocki